

EKO zpravodaj

Magazín Ekologického centra Most

04 | 2021

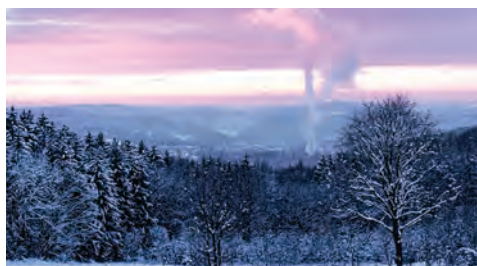
Dramatický úbytek evropských ptáků

Co je dobré vědět o svíčkách

Kam s olejem po smažení?

KDO K VÁM PŘILETÍ NA KRMÍTKO?
Zapojte se do Ptačí hodinky

JAK JE NA TOM ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ?
Pozitivní vliv pandemie na složky životního prostředí

VÁNOČNÍ EKOÚKLID
zvládnete jednoduše

EKO zpravodaj

Magazín EKOzpravodaj vydává Ekologické centrum
Most pro Krušnohoří (VÚHU a.s.).

Vychází 4x ročně

Šéfredaktor:
Martina Černá

Redakce:
Iveta Mrkáčková

Layout, tisková příprava © Martina Černá

Adresa redakce:
Ekologické centrum Most pro Krušnohoří
(Výzkumný ústav pro hnědé uhlí a.s.)
tř. Budovatelů 2830/3
434 01 Most
Tel.: 722 076 526

Foto (není-li uvedeno jinak) : pixabay.com (CC)

Ekologické centrum Most pro Krušnohoří funguje jako
veřejné informační středisko o životním prostředí od
roku 2000 a je jedním z odborných útvarů společnosti
Výzkumný ústav pro hnědé uhlí a.s. v Mostě.

Hlavním posláním ekocentra je zajišťovat dostupné
bezplatné poradenství v oblasti komunální ochrany
životního prostředí a ekospotřebitelství pro širokou
veřejnost.

Ekocentrum vyvíjí svou činnost také v oblasti
environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty –
vytváří vlastní projekty, lektoruje výukové programy
pro školky a školy. Osvětovou činnost také realizuje na
venkovních akcích.

OBSAH

Naše téma

- 04 Zhruba 240 000 českých domácností si
pěstuje svou zeleninu
- 05 Co je dobré vědět o svíčkách
- 07 Jak je na tom životní prostředí?
- 09 Vánoční hvězda, jmelí nebo barborky.
Víte, proč symbolizují čas adventu?

Aktuálně z kraje

- 11 Velké ocenění stanice Milešovka
- 12 V Bílině opět plave pět set kilo nových
ryb
- 13 Vlci v Českém Švýcarsku letos vyvedli
tři mláďata
- 14 Výukové programy o vodě pro základní
školy

Okénko z přírody

- 15 Dramatický úbytek evropských ptáků
- 17 Kdo k vám přiletí na krmítko? Zapojte
se do Ptačí hodinky

Zelená domácnost

- 19 Kam s olejem po smažení (nejen)
štědrovečerního kapra?
- 20 Vánoční ekoúklid
- 21 Jak vybrat správnou a bezpečnou (eko)
hračku?
- 24 Krabice na vyhození? Desítky e-shopů
chtějí použité obaly, přidávají se k nim
další obchody

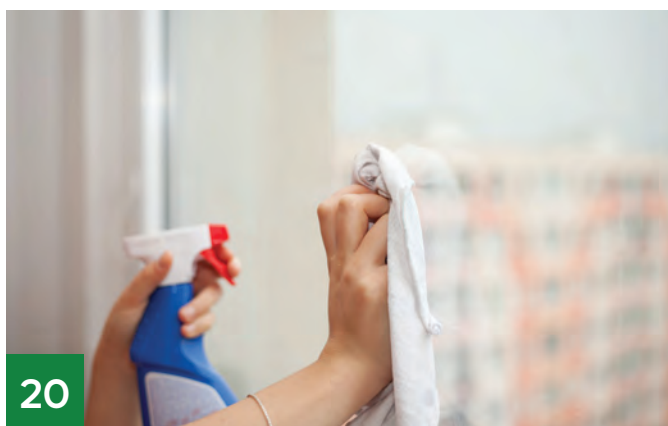
EKOtipy

- 25 Vánoční dárky bez stresu a šetrně
k planetě?
- 26 Jak správně vytrídřit šatník?

Bezplatná linka
tel.: 800 195 342
www.ecmost.cz
Najdete nás i na

Zhruba 240 000 českých domácností si pěstuje svou zeleninu

Čerstvou zeleninu v Česku na zahrádkách pěstuje zhruba 240.000 domácností, což je více než pět procent z jejich celkového počtu. Pro vlastní spotřebu je v posledních letech určeno deset až 15 procent z celkového množství v tuzemsku vypěstované zeleniny, které například v roce 2019 obnášelo 283 541 tun.

Pěstování zeleniny pro vlastní spotřebu se v Česku těší stále větší oblibě. Loni snahu lidí o samozásobení domácí zeleninou umocnila pandemie koronaviru.

Průměrná pěstební plocha, kterou domácnosti využívají k produkci vlastní zeleniny, činí zhruba 50 metrů čtverečních. Zelenina pro vlastní spotřebu tak v Česku zabírá celkem 1 200 hektarů. V roce 2020, kdy pěstování i maloobchodní prodej zeleniny negativně ovlivnila pandemie koronaviru, podíl samozásobení vlastní zeleninou vzrostl z deseti procent na 15 procent. Pěstování zeleniny pro vlastní spotřebu je rozšířeno zejména na vesnicích a v okolí menších měst, ve velkých městech pokrývají poptávku po čerstvé zelenině farmářské trhy a řetězce.

Tento trend (pěstování zeleniny pro vlastní spotřebu) je určitě v posledních dvou letech ovlivněn pandemií koronaviru, v loňském roce asi více než letos. Svůj podíl na rostoucí oblíbenosti samozásobitelského pěstování zeleniny má i současný zájem o životní prostředí i naše zdraví.

Většinu produkce čerstvé zeleniny tuzemští farmáři dodávají obchodním řetězcům, na jejichž pultech končí 75 procent úrody. Velkoobchodům zelináři prodávají desetinu své produkce a stejný podíl připadá na konzervárny, mrazírny či sušárny. Letošní úroda zeleniny zatím vypadá slibně a ceny, za které zeleninu prodávají její čeští pěstitelé, jsou nyní na svém minimu.

Spotřebitelské ceny zeleniny na pultech prodejen jsou stále závislejší na politice obchodních řetězců, které často využívají výkyvy na trhu a prodejní ceny neúměrně zvyšují či naopak snižují. Farmářské ceny většiny druhů zeleniny ale za poslední dva roky výrazně klesly, náklady naopak rostou.

V Česku je evidováno více než 400 velkých pěstitelů zeleniny. Největší plochu na tuzemských polích se zeleninou zabírá cibule, zelí, hrách a mrkev. Pěstební plochy zeleniny určené pro obchodní síť a zpracovatelský průmysl se loni podle ČSÚ zvýšily z 10 960 hektarů v roce 2019 na 11 326 hektarů. Letos pěstební plocha zeleniny překročila 12 000 hektarů.

<https://eurozpravy.cz>

Co je dobré vědět o svíčkách

Svíčka byla pro naše předky zdrojem světla. Pro dnešní svět je svíčka zdrojem navození příjemné atmosféry, klidu, pohodové nálady. Představte si hřejivou předvánoční atmosféru. Odpočíváte na gauči, zachumlání do deky, usrkáváte horký čaj a všude kolem se rozlévá vůně plápolající svíčky. Zhluboka se nadechněte...A zamyslete se. Jaké látky z té hořící svíčky právě teď lechtají vaše nosní chloupky? Možná vás to už někdy napadlo. A pokud jste tomu zatím nepřikládali žádný důraz, čtěte dále.

Zkoušky ukázaly, že pokud si doma zapálíte vonnou svíčku, můžete svému dýchacímu systému dodat více benzenu, než když se budete procházet podél rušné silnice. Podle studie, kterou provedl Dánský stavební výzkumný institut, je hořící svíčka v uzavřené místnosti daleko více škodlivá než cigarety. Podle studie Davida Krause publikované University of South Florida v roce 1999, mají saze svíček z parafínu stejné fyzikální i chemické vlastnosti jako saze vznikající při spalování nafty. A chovají se takto všechny svíčky? Zaujímá vás při koupi svíček, kolik v sobě mají např. alergenů? Koho ano, má možnost se podívat [na test svíček](#).

Z čeho se vyrábí svíčky?

Zajímavý je přehled materiálů, ze kterých se dnes svíčky vyrábí. Pravda, vždy se jedná o vosk, ovšem záleží na tom, z čeho je konkrétní vosk vy-

roben. Většina svíček je vyrobená z parafínu, což je vedlejší ropný produkt. Na trhu najdeme svíčky z palmového oleje. Snadno narazíme na svíčky z rostlinných vosků, například sójový nebo řepkový. Z dob starých Egyptanů a Římanů až do dnešní doby známe svíčky vyráběné ze včelího vosku. Který vosk je pro naše tělo, pro náš organizmus „v pohodě“? A jak se v tom všem vyznat? Zkusíme to společně.

Nejběžnější svíčky jsou parafínové

Parafín je vedlejší produkt vznikající při destilaci ropy. Dá se ale získat i krystalizačním odparafinováním hnědouhelného dehtu či katalytickou syntézou. Při spalování může parafínový vosk uvolňovat do ovzduší toxické těkavé organické sloučeniny (tzv. VOC), včetně acetonu, benzenu a toluenu, které jsou známými karcinogeny. Jedná se o stejné chemikálie, které se vyskytují v emisích

naftového paliva a víme o nich, že způsobují alergie, astmatické záchvaty, kožní problémy a dokonce rakovinu. Možná se budete divit, ale problém není v parafínu obecně. Problém je v jeho nedostatečném, nesprávném spalování. Plamínek svíčky není dostatečně silný na to, aby se parafín správně spálil. Dokonce teplota plamene svíčky ani nedokáže spálit vznikající látky jako je toluen, benzen či formaldehyd..

Sójové svíčky

Za zdravotně nezávadné jsou považovány svíčky z vosku sójového, které navíc vydrží hořet velice dlouho. Jejich výhodou je, že při spalování čistých vosků bez jiných příměsí nevznikají škodlivé látky. Také doba hoření je o něco delší, než u klasických parafinových svíček, čímž vyváží poněkud vyšší cenu. Při výrobě drtivě většiny sójových svíček se ovšem používá rozpouštědlo extrahované z GMO sójových semen produkujících pesticidy a insekticidy. To je zdá se trochu v rozporu s tvrzením, že komerční sójové svíčky jsou ekologické, netoxické a zdraví neškodné. Nenechte se zmýlit, sója používaná k výrobě svíček je chemicky hnojená a někde se to podepsat musí. Při výběru vosku potažmo svíček proto pátrejte po chemicky neošetřované sóje.

Svíčky z včelího vosku

Tyto svíčky jemně a nevtíravě voní po medu, vydrží déle hořet. Vzduch čistí od pylu, prachu, různých zápachů. Jeho spalováním se totiž neuvolňují žádné jedovaté látky, a naopak na sebe tyto svíčky dovedou navázat těžké kovy, nekapou a velice příjemně voní. A to nejen při spalování, ale i předtím a poté. Svíčky z včelího vosku obsahují záporné ionty, které čistí ovzduší. Mimo to bylo zjištěno, že záporné ionty pomáhají zvyšovat hladinu serotoninu – hormonu dobré nálady. Tudiž pomocí svíček z včelího vosku lze mírnit deprese, stres a zvýšit energii. Nutno však i zde zohlednit fakt, že včela neprodukuje vosk pro lidi, ale pro potřeby včelstva. Doporučujeme jimi tedy neplýtvat a bezmyšlenkovitě pálit jednu svíčku za druhou.

Svíčky z rostlinných olejů

Za nezávadné jsou považovány svíčky z palmového vosku, i v tomto případě jde o stoprocentně přírodní produkt, který hoří čistě, nedýmá, drží si svůj tvar a při hoření neuvolňuje žádné škodlivé

látky. Bohužel se nejedná o ekologicky šetrnou variantu, protože kvůli palmovému oleji se devastují velké plochy pralesů v Indonésii. Použití na výrobu svíčky lze i použít slunečnicový, řepkový nebo olivový olej. Svíčky z použitých kuchyňských olejů jsou poměrně novinkou a vykouzlíte si je velmi jednoduše i doma. K jejich výrobě vám postačí pouze kuchyňský olej, klidně i použitý, a speciální sada, kterou zakoupíte na internetu. Nejekologičtější svíčky a DIY z [použitého oleje | adelakozinova](#) nebo <https://eshop.ekokoza.cz/cs/vyroba-svicek/>.

Jak poznáme nekvalitní svíčku?

Zkusíme zjistit složení svíčky a dle toho se rozhodnout. Nekvalitní svíčku poznáme i podle tvrdosti vosku. Zjistíte ji tak, že zespodu svíčky zaryjete jemně nehet. Čím snadněji se zaboří, tím je větší pravděpodobnost méně kvalitního produktu. Pokud chcete mít jistotu, že svíčka není zdraví škodlivá, kupujte ty ze včelího či rostlinného vosku nebo si doma udělejte svíčku - <https://www.youtube.com/watch?v=bTKoHpNRyF4>.

Ať už pálíme jakoukoliv svíčku, je důležité vždy a pravidelně větrat. Po uhašení svíčky je potřeba všechen kouř dostat z bytu. Svíčka by také neměla hořet déle než čtyři hodiny a měla by se uhasit zášedlem nebo tak, že ponoříte knot do vosku. (1M)

Jak je na tom životní prostředí?

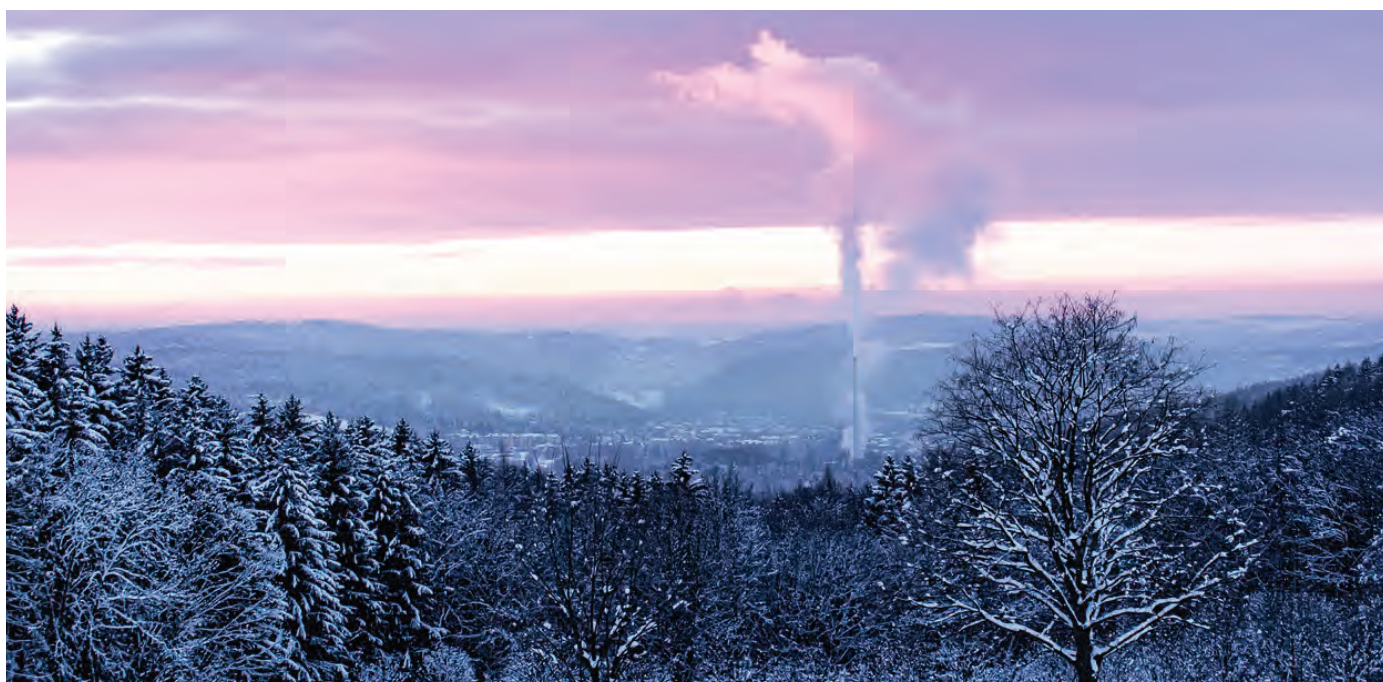
CENIA každoročně vytváří a publikuje Zprávu o životním prostředí České republiky. Letošní zpráva je založena na datech z roku 2020 a je zpracována v nové struktuře, provázané s aktualizovanou Státní politikou životního prostředí ČR 2030. Ze závěrů Zprávy vyplývá, že rok 2020, výrazně poznamenaný pandemií covid-19, byl specifický i v oblasti životního prostředí. Útlum hospodářských aktivit, omezení mobility obyvatel a zboží i změna spotřebních vzorců domácností způsobily částečný pokles antropogenních tlaků na životní prostředí.

Výrazným faktorem posledních let, který se promítá do stavu životního prostředí, jsou projevy změny klimatu, které působí jak přímo, tak nepřímo prostřednictvím ovlivnění hospodářských zátěží. Zásadním přímým dopadem je špatný zdravotní stav lesů, které jsou vůči projevům změny klimatu zranitelné z důvodu dlouhodobého hospodářského využití vzdáleného přirozeným procesům. Vlivem těžby dřeva v souvislosti s kůrovcovou kalamitou vznikla velká plocha holin a lesy se staly zdrojem emisí skleníkových plynů. Nicméně, v zasažených oblastech dochází k rozsáhlé výsadbě lesů s převahou listnáčů.

Zemědělská půda je vůči projevům změny klimatu, jako jsou např. eroze a sucho, zranitelná vzhledem k intenzivnímu hospodaření založenému na využívání minerálních hnojiv a přípravků na

ochranu rostlin, nadměrných půdních bloků a vysokému stupni zornění. Navíc, zemědělské půdy dlouhodobě ubývá ve prospěch zastavěných ploch. Roste vliv intenzivního hospodaření v krajině a změny klimatu na biodiverzitu. Řada druhů z naší přírody mizí, či posouvá hranice svého výskytu.

Vliv pandemie covid-19 se projevil na nejvýraznějším poklesu celkových odběrů vod za posledních pět let. Nadále dochází ke zlepšování čištění odpadních vod z bodových zdrojů, což se projevuje na výrazném poklesu celkového fosforu a amoniakálního dusíku v tekoucích vodách. Výrazným problémem kvality povrchových i podzemních vod jsou pesticidy, které se do vod dostávají z intenzivně obhospodařované zemědělské půdy.

Kvalita ovzduší se nadále zlepšuje. Česko již v roce 2019 plnilo emisní stropy stanovené k roku 2020, včetně emisí suspendovaných částic $PM_{2,5}$. I když regionálně stále dochází k překračování imisních limitů pro znečišťující látky v ovzduší, v roce 2020 znovu poklesl podíl území i podíl obyvatel zasažených nadlimitními koncentracemi. Zlepšování kvality ovzduší v posledních třech letech příznivě ovlivnily meteorologické (zejména pak rozptylové) podmínky, zřetelný však je i vliv zavádění moderních technologií ve výrobě a modernizace skladby spalovacích zařízení v domácnostech podpořené poskytováním kotlíkových dotací a postupná obnova a modernizace vozového parku silničních vozidel. V roce 2020 nebyla vyhlášena žádná smogová situace.

Emise skleníkových plynů z velkých stacionárních spalovacích zdrojů klesají, naopak s výjimkou roku 2020 rostou emise skleníkových plynů z dopravy a pokračuje růst emisí z odpadů. Výrazně rostou emise skleníkových plynů ze sektoru změn využití území a lesnictví v důsledku špatného zdravotního stavu lesů.

Příznivý vývoj kvality ovzduší i emisí znečišťujících látek a skleníkových plynů je podpořen vývojem energetiky a průmyslu. Nadále významnou zátěží životního prostředí a klimatického systému však zůstává doprava.

V energetice se projevuje pokles domácí těžby hnědého uhlí, v roce 2020 se poprvé v historii vyrobilo více elektřiny z jaderných zdrojů než z hnědého uhlí. Zvyšuje se také výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů, která již od roku 2013 splňuje cíle stanovené pro rok 2020. Celková výroba elektřiny byla v roce 2020 nejnižší za posledních 18 let, což je důsledkem nižší domácí i zahraniční poptávky ovlivněné opatřeními kvůli pandemii covid-19. Spotřeba primárních energetických zdrojů i konečná spotřeba energie v roce 2019 dosahovaly hodnot pro splnění cílů pro rok 2020.

Doprava je nadále závislá na fosilních zdrojích energie a je tedy uhlíkově náročná, a to i přes růst využívání alternativních paliv a pohonů. Spotřeba energie v dopravě navíc s výjimkou roku 2020 rostla, největším spotřebitelem energie v dopravě je doprava silniční. Klesá materiálová náročnost hospodářství, ekonomika tak potřebuje méně surovin a materiálů na vytvoření jednotky HDP. S tím je spojen i pokles zátěží životního prostředí, které se získáváním a spotřebou materiálů souvisejí.

Produkci odpadů se nedaří snižovat, nicméně v celkovém nakládání s odpady stále dominuje jejich materiálové využití, jehož podíl se v souladu s principy oběhového hospodářství a platnou hierarchií způsobů nakládání s odpady zvyšuje. V případě komunálních odpadů však i přes významnou snahu nadále převažuje jejich skládkování.

<https://www.cenia.cz/>

Vánoční hvězda, jmelí nebo barborky. Víte, proč symbolizují čas adventu?

Čas adventu znamená řadu zvyků a tradic, jednou z nich je samozřejmě vánoční výzdoba. K té patří jmelí, větvičky barborek, brambořík, ale také rostliny pocházející z exotických krajů jako vánoční hvězda, hvězdník nebo vánoční kaktus.

Rostliny doprovázejí Vánoce už od nepaměti a i za našich babiček se domovy zdobily nejen větvičkami třešní – barborkami a jmelím z domácích zdrojů, ale zahradníci pěstovali a na trzích prodávali před Vánoci i řadu tropických rostlin, jako jsou vánoční hvězdy, vánoční kaktusy, nebo dokonce i malé palmy a cykasy. Měli bychom však mít na paměti, že velké množství tropických rostlin patří mezi jedovaté, a podle toho bychom s nimi měli i zacházet.

Barborky

Před Vánoci zdobily snad všechny venkovské chalupy. Podle starého lidového zvyku si hospodyňky čtyři týdny před Vánoci nařezaly větvičky třešní nebo višní, aby jim do Vánoc vykvetly. Rozkvetlé barborky mají symbolizovat zimní slunovrat nebo také příchod nového světla v podobě Ježíše Krista. Barborka je rostlina zasvěcená sv. Barboře

a v zimě tvoří křehké listové růžice. Z nich se připravoval salát, špenát a hospodyně je přidávaly do adventních a vánočních jídel.

Jmelí

Před Vánoci ho najdeme ve většině domácností, původ v českých tradicích však nemá. Je to posvátná rostlina Keltů a zvyk zavěšování jmelí k nám přišel přibližně před sto lety z Anglie. Tak, jak je to v přírodě, jmelí musí viset i v příbytku a nikdy se nedává do vázy. Ztratilo by svoji magickou sílu. Jmelí se zavěšuje na Štědrý den ráno a visí v domácnosti celý rok. Poté se nahrazuje jmelím novým. Staré jmelí se nesmí vyhodit, ale obřadně spálit. Do domu přináší štěstí, zdraví a boží požehnání.

Brambořík

Brambořík je další rostlinou, která svým květem rozzáří advent. Vyskytují se především v oblasti východního Středomoří, v Malé Asii a v Íránu. U nás ve volné přírodě roste brambořík nachový, zejména na jižní Moravě, například v národním parku Podyjí. Je to ale zákonem chráněná rostlina, rozhodně není možné přinést si ho domů. Do vánočních květináčů patří jen šlechtěné kultivary, nejčastěji v bílé a červené barvě. Brambořík potřebuje dostatek vláhy a pro kvetení je ideální teplota okolo 16 stupňů. Při vyšších teplotách rychle odkvétá. A pozor, brambořík má jedovatou hlízu, glykosidy, které obsahuje, mohou být nebezpečné pro domácí mazlíčky i pro člověka.

Vánoční hvězda

Oblíbená vánoční hvězda neboli pryšec překrásný pochází až z Mexika a hojně se vyskytuje ve Střední Americe. Aztékové používali vánoční hvěz-

du jako zdroj červeného barviva i jako léčivou rostlinu. Spojení pryšce překrásného a Vánoc se datuje do 16. století. Podle legendy chtěla chudá dívka uctít na-rození Ježíše dárkem, ale byla bez prostředků. Anděl jí tedy vnukl myšlenku, aby sebrala na okraji cesty před kostelem semínka a dala je na oltář. Ze semínek vyrostla nádherná rostlina, jejíž červené květy se staly symbolem Ježíšova narození, připomínkou hvězdy betlémské.

Stejně jako ostatní pryšcovité rostliny roní při poranění bílý latex. Ten může být při kontaktu s pokožkou dráždivý. Rodiče by měli dát pozor na děti a zabránit náhodnému požití částí této rostliny, jelikož je mírně jedovatá.

Hvězdník

Další jedovatou tropickou vánoční květinou je hvězdník neboli rytířská hvězda, původem z Jižní Ameriky. Je symbolem éterické krásy, ale také bohatství, štěstí a pohody. Cibule hvězdníku obsahuje toxické alkaloidy, které mohou způsobit bolesti hlavy a břicha. Laická veřejnost často zaměňuje hvězdník s velmi podobným příbuzným z jižní Afriky, a to je amarylis.

I v obchodech se hvězdník pod tímto názvem často prodává. Amarylis se vyskytuje velmi vzácně, běžně jej u nás nelze koupit. Od hvězdníku se liší například tím, že rozkvétá na podzim, a tak byste se od něj nádherných květů na Vánoce nejspíš nedočkali.

Vánoční kaktus

Tropickou rostlinou je také vánoční kaktus, který má svůj původ v Brazílii a roste epifytně v korunách

stromů. Vzhledem k netradiční době květu v našich zeměpisných šířkách je oblíben především v době Vánoc. Latinské jméno rostliny připomíná známého sběratele a pěstitele kaktusů Frédérica Schlumbergera. Do rodu patří šest druhů, z nichž poslední byl popsán až v 70. letech 20. století. Vánoční kaktus se vyznačuje nápadně velkými květy s délkou kolem 10 centimetrů a šířkou kolem 7 centimetrů.

Vánoční dekorace a vázy zdobí i nejrůznější stálezelené rostliny a keře, například cesmíny a mahonie, které symbolizují stabilitu, spokojenost a harmonii.

<https://dabpraha.rozhlas.cz>

Adventní tvořivé dny

Už od prvního adventního víkendu jsou pro vás v teplické botanické zahradě připraveny adventní tvořivé dny. Přijďte si vyrobit adventní nebo závěsný vánoční věnec, svícen či vánoční dekorativní větvičky. Pro děti jsou připraveny papírové dílny a zdobení perníčků. Tvoření bude probíhat ve venkovních a vnitřních prostorách. Prostor "botanické" zdobí vánoční strom. Jedná se o smrk černý pocházející ze Severní Ameriky, který se v Evropě pěstuje jako okrasný strom. Jeho kuželovitá koruna může dosahovat výšky až 25 metrů.

Velké ocenění stanice Milešovka

Světová meteorologická organizace (WMO) zařadila stanici Milešovka mezi stanice s více než 100letou historií meteorologických pozorování.

Zásluhou Horského spolku v Teplicích byla v letech 1903-1904 vybudována na vrcholu Milešovky (837 m n. m.), nejvyšší hoře Českého středohoří, meteorologická observatoř.

Činnost observatoře byla zahájena 1. ledna 1905, v současné době je stanice ve správě Ústavu fyziky atmosféry AV ČR.

Délkou meteorologického měření a pozorování patří stanice Milešovka mezi nejdéle souvisle sloužící horské stanice nejen u nás, ale i ve světě. Meteorologická data naměřená na stanici vstupují také do klimatické databáze ČHMÚ a do mezinárodní sítě klimatických stanic GCOS (Global Climate Observing System).

Foto: www.ufa.cas.cz

Milešovka, neboli větrná hora, je výraznou krajinnou dominantou, okolní terén převyšuje až o 400 m. Jedná se o znělcový kužel, který vznikl při hlavní třetihorní fázi vulkanické činnosti.

Svahy Milešovky, které dosahují sklonu až 30°, jsou téměř kompletně zalesněny. Les složený z bříz, lip, dubů, javorů a buků tu vyrůstá ve znělcové suti. V okolí se nachází řada hnědouhelných lomů, tepelných elektráren, tepláren, chemických a jiných průmyslových podniků, které významně ovlivňují čistotu ovzduší v této lokalitě.

V Bílině opět plave pět set kilo nových ryb

Za účasti mosteckých školáků vypustili severočestí rybáři do řeky Bíliny blízko přesunutého kostela Nanebevzetí Panny Marie pět set kilogramů ryb. Každoroční vypouštění ryb je součástí společného projektu systematického zarybňování, který organizuje od roku 2010 rafinérská a petrochemická skupina ORLEN Unipetrol, Český rybářský svaz a Ekologické centrum Most. Celkové množství vysazených ryb dosáhlo již deseti tun v hodnotě jednoho milionu korun. Poslední tři roky se zarybňování účastní děti z místních základních škol, což přispívá k rozvoji poznávání přírody a k upevňování jejich vztahu k ní.

Řeka Bílina pramení v Krušných horách v okolí Chomutova, protéká nejprůmyslovější oblastí Česka a v Ústí nad Labem se vlévá do Labe. Její čistota se za poslední tři desetiletí výrazně zlepšila, což dokazuje dobrá kondice i stav tamní rybí populace. Podzimního vysazování nových ryb nedaleko přesunutého kostela Nanebevzetí Panny Marie v Mostě se zúčastnili žáci čtvrté třídy 11. Základní školy v Mostě: „Zarybňování řeky Bíliny je pro školáky vítanou akcí, která jim vždy zpestří vyučování. Děti stráví dopoledne na čerstvém vzduchu a díky soutěžním aktivitám se dozví i spoustu užitečných informací ze světa vodních živočichů,“ říká Katarzyna Woś, místopředsedkyně představenstva skupiny ORLEN Unipetrol.

„Žákům jsme ukázali, jaké druhy ryb žijí v Bílině, jak jimi řeku zarybňujeme a proč to děláme. Před jejich zraky jsme vypustili část celého objemu a zbytek pak rybáři rozvezli po toku. Celkem tak v Bílině našlo nový domov pět set kilogramů původních druhů ryb, jako je cejn, štika, lín, tloušť, okoun, candát, kapr, plotice nebo třeba perlín, nechyběl ovšem ani sumec. Tyto druhy vytvářejí v Bílině vyvážené společenství,“ prozrazuje detaily akce Jan Skalský, tiskový mluvčí Českého rybářského svazu, Severočeského územního svazu.

Druhé části programu se ujalo Ekologické centrum Most, jehož zástupci připravili naučně-zábavný program, během kterého si žáci rozšířili znalosti o vodní říši a jejích obyvatelích. „Děti tak již nyní vědí, čím se ryby živí i jakými životními stádii musí projít,

aby se z oplodněné jikry stala ryba připravená pro vysazení do Bíliny. Naučily se poznávat jednotlivé druhy a seznámily se i s unikátními vlastnostmi vody, nechyběly ani tipy, jak by s vodou měly šetřit,“ upřesňuje Martina Černá, vedoucí Ekologického centra Most.

„Za dobu trvání tohoto ekologického projektu jsme vypustili do řeky Bíliny přes deset tun ryb v hodnotě jeden milion korun. Spolupracuje rovněž s rybáři na Labi, kde jsou ryby vysazovány v těsné blízkosti výrobního závodu Spolana Neratovice,“ uzavírá Katarzyna Woś. Zarybňování vodních toků s cílem revitalizace a navrácení pestrého života je součástí strategie firemní společenské odpovědnosti (CSR). Skupina ORLEN Unipetrol společně se sdružením Alka Wildlife pečuje o sokoly stěhovavé, kteří hnízdí ve výrobních areálech v Litvínově, Kralupech nad Vltavou a Neratovicích. Od roku 2011 se zde vylíhlo 40 mláďat tohoto kriticky ohroženého dravce.

<https://www.ecmost.cz>

Vlci v Českém Švýcarsku letos vyvedli tři mláďata

V Národním parku České Švýcarsko se letos díky výzkumu České zemědělské univerzity podařilo doložit první reprodukci vlků obecných v novodobé historii. Vlčí pár vyvedl tři mláďata ve východní části národního parku. Vlčata jsou zachycena zejména na snímcích a videozáznamech z fotopastí, první doklad pochází z poloviny června.

Společnost má tendenci vnímat národní parky zejména z estetického hlediska, o kvalitě přírodního prostředí však mnohem více vypovídá, jaké druhy zde žijí nebo se sem vrací. Návrat a reprodukce vlků ukazují, že České Švýcarsko navzdory dynamické proměně lesa zůstává vysoce kvalitním přírodním prostředím, které chráněné druhy rády využívají jako svůj životní prostor.”

Vlci se v tomto národním parku objevují již od roku 2016, nejprve bylo toto velké chráněné území součástí dvou sousedících teritorií vlků. Ovšem až letos se jádro jedné smečky přesunulo do samotného národního parku a vlci zde vyvedli mláďata.

Zjevně některé klidové a nyní bezzásahové části parku skýtají větší míru klidu, než blízce položené Lužické hory s masivní postkřovcovou těžbou.

Tento česko-saský projekt probíhá na území Národního parku České Švýcarsko již druhým rokem. Jeho náplní je podrobný terénní monitoring osídlení vlků. Projekt navazuje na předchozí velmi dobrou spolupráci českých a německých vědců, obecným cílem této spolupráce je zavedení a podpora intenzivního přírodovědného výzkumu vlků v severočeském pohraničí.

Vlci se do Národního parku České Švýcarsko vrátili v roce 2016. Reprodukce vlků na území národního parku však byla potvrzena poprvé letos. Vlci byli na území dnešního Českého Švýcarska člověkem vyhubeni nejpozději v roce 1756, kdy měl být na území českokamenického panství odstřelen poslední jedinec. K potvrzené reprodukci vlků v Českém Švýcarsku tak došlo po 265 letech.

<https://www.npcs.cz>

Výukové programy o vodě pro základní školy

Voda je základ, spolu se vzduchem tvoří základní podmínky pro existenci života na Zemi, je také základní stavební látkou živých těl. S tímto poselstvím zahájilo ekocentrum na podzim letošního roku nové výukové programy pro základní školy s prvky badatelské výuky. Programy byly podpořeny Ústeckým krajem. Pojďte se námi podívat, jak programy probíhaly.

Od začátku září probíhali pro žáky 4. a 5. ročníků základních škol zbrusu nové výukové programy věnované té nejcennější tekutině, vodě. Programy probíhaly v Ústeckém kraji v Mostě, Litvínově, Jirkově, Lipenci a Tuchořicích. Cílem programů bylo děti seznámit s velkým a malým koloběhem vody, s tím, co se ve vodě žije, a proč vodu nutně potřebujeme k životu. Jak je voda důležitá pro rostliny a živočichy. Kde se bere a kam mizí, kolik a kde jí vlastně na zemi je a v jaké formě.

Část programu byla věnována i znečištění vody, konkrétně lektorky zajímalo, zdali žáci vědí, kam

znečištěná pitná voda putuje, a co vše s ní děláme, než se dostane zpět do řeky. Žáci přišli sami na to, že není vhodné vyhazovat do toalety zbytky jídel, olejů apod.

Poté žáci diskutovali s lektory o důležitosti vody, zkusili si čištění vody pomocí domácí čistírny, kterou sami sestrojili. Po pročištění znečištěné vody zkoumali, co se na jednotlivých filtrech zachytilo, to je velmi bavilo. Jednou z nejoblíbenějších aktivit bylo pozorování vodních živočichů pomocí digitálního mikroskopu. Lektorky si pro žáky připravily opravdu velké množství vodních potvůrek, nechyběli vážky, pijavice, chrostíci, jepice, ale i larvy pakomárů.

Do speciálních pracovních listů, které při této příležitosti ekocentrum vyrobilo, si žáci zaznamenávali svá pozorování a bádání. Jedním z nich bylo i zkoumání vlastností vody, a to konkrétně kyselost či zásaditost roztoků – měřili pH. Z výsledků, které jim vyšli byli mnozí dosti překvapení, především z porovnání vzorku Coca-coly a obyčejného octa – vyšla stejná hodnota pH. Ano, i navzdory tak vysoké kyselosti (pH 3,8) se cola konzumuje, a to díky extrémně vysokému obsahu cukru (přes 100 g na litr). Část žáků sama konstatovala, že si konzumaci coly už rozmyslí.

Žáci si z těchto programů odnesli mnoho nových a zajímavých informací, které jistě využijí v hodinách přírodovědy a prvouky. Na závěr byli žáci odměněni originálními dřevěnými přívěsky ve tvaru kapky vody a ekotypy, jak správně s vodou nakládat. (MČ)

Výukové programy byly podpořeny Ústeckým krajem.

Dramatický úbytek evropských ptáků

Nový výzkum ptáků hnízdících v EU ukazuje, že za téměř 40 let vymizel každý šestý ptačí jedinec. Celkově jsme tak od roku 1980 přišli o přibližně 600 milionů ptáků. Mezinárodní tým vědců z Královské společnosti pro ochranu ptáků (RSPB), BirdLife International a České společnosti ornitologické (ČSO) analyzoval údaje o 378 z 445 ptačích druhů, které jsou v zemích EU původní.

Tento dramatický úbytek se skládá ze stovek jednotlivých změn na druhové úrovni, směrem nahoru i dolů. Mezi přibývajícimi druhy dnes létá a prozpěvuje přibližně o 340 milionů jedinců více než v roce 1980, zatímco mezi ubývajícimi druhy v současnosti žije o ohromujících 900 milionů jedinců méně. Osm druhů s nejvyššími ztrátami tvoří kolem dvou třetin celkového úbytku a to samé platí pro přibývajícimi druhy.

Mnohé druhy, které zakoušejí největší pokles početnosti, jsou spjaty se zemědělskou krajinou a je dobře zdokumentováno, že způsob jejího obhospodařování nastavený zemědělskou politikou, ovlivňuje úbytek druhové rozmanitosti. Ukazuje se, že tento efekt se objevil nejprve v západní Evropě a že k úbytku polních ptáků začalo

docházet po vstupu členských zemí do EU a po přijetí Společné zemědělské politiky (CAP).

Vrabci domácí a špačci obecní ubývají v zemědělské krajině, kde byli kdysi velmi hojní, ale zakoušejí také výrazný a setrvalý pokles početnosti v městském prostředí. V případě vrabce domácího bylo vynaloženo značné úsilí, abychom porozuměli příčinám jeho vymizení z měst a obcí. Za jeho úbytkem může stát nedostatek potravy, zejména hmyzu, který je nezbytný pro vývoj mláďat, omezené hnízdní příležitosti po rekonstrukcích budov, znečištění ovzduší nebo ptačí malárie, avšak obrazek stále zůstává neúplný.

Důvody vedoucí k největším přírůstkům populací jsou méně známé. Je pravděpodobné, že svou

roli někdy hraje klimatická změna jako v případě střízlíka obecného, u nějž má mírný průběh zimy pozitivní vliv na přežívání, ale částečně zodpovědné za ně mohou být i jiné faktory jako třeba zimní přikrmování ptáků na krmítkách.

Výrazný úbytek běžných druhů

Při podrobnějším pohledu zjistíme, že ubylo skoro stejně druhů jako jich přibylo, celkově však vidíme pokles, protože u hojnějších druhů je pravděpodobnější, že jejich početnost poklesla nebo že poklesla výrazněji. Mnoho lidí si ochranu přírody spojuje se záchranou vzácných druhů před vyhynutím, stejně důležitá je ale obnova zdecimovaných populací hojných druhů. To je důležité jednak pro zachování jich samotných, ale také kvůli roli, kterou tyto všudypřítomné druhy hrají ve zdravém životním prostředí. Ztráta stovek milionů jedinců velmi pravděpodobně ovlivní výhody a služby, které příroda lidem přináší, ať už je to kontrola škůdců zemědělských plodin, kterou zajišťují hmyzožraví ptáci, nebo potěšení při pozorování nádherných přírodních představení, jako jsou manévry hejn špačků, a co je ještě důležitější kladný vliv na psychiku a životní pohodu, který nám přináší každodenní pobyt v přírodě, poslouchání zpěvu a pozorování živočichů kolem nás. Spojení s přírodou je pro člověka prospěšné mnoha způsoby.

Výzvy a naděje

Naše výsledky mohou vypadat jako další depresivní statistika o biologické rozmanitosti, přinášejí však také příslib naděje. K největšímu poklesu početnosti docházelo v první polovině námi sledovaného období a z jiných prací víme, že cílená druhová ochrana a směrnice EU (Směrnice

o ptácích a Směrnice o stanovištích) mnohým ptáčím druhům skutečně pomohly. Víme také, že existuje celá řada účinných způsobů hospodaření na zemědělské půdě, které jsou k přírodě šetrné.

V letošním roce se naskýtá několik zásadních příležitostí k zavedení přísnějších právních předpisů a mezinárodních dohod s cílem zastavit vymírání druhů a obnovit jejich početnost. Země celého světa připravují nový mezinárodní plán obnovy přírody (globální rámec CBD pro období po roce 2020), který bude dokončen na konferenci OSN o biologické rozmanitosti COP 15 na jaře 2022. V Anglii například přelomový Westminsterský zákon o životním prostředí (2021) stanoví zákonný cíl zastavit úbytek volně žijících živočichů do roku 2030. Tento světově ojedinělý počin je důkazem obrovské poptávky veřejnosti a parlamentu po zlepšení stavu přírody a po okamžitých opatřeních. Připravovaný návrh zákona EU o obnově přírody má ještě větší ambice a má obsahovat právně závazný cíl zvýšit početnost druhů do roku 2030.

O žádné jiné skupině živočichů nemáme tak spolehlivé, široce uznávané a dlouhodobé údaje jako o ptácích. Programy monitorování ptáků v Evropě patří k nejlepším na světě a právě Česká republika má v oblasti kvantitativních metod studia populací výsadní postavení a dlouholetou tradici. V 70. letech 20. století u nás probíhalo mapování hnízdního rozšíření ptáků, jehož výsledkem bylo vydání jednoho z prvních národních atlasů, a na konci letošního roku vyjde již čtvrtý Atlas hnízdního rozšíření ptáků ČR. Od roku 1981 jsme jako teprve čtvrtá evropská země zahájili Jednotný program sčítání ptáků, který dodnes každoročně probíhá a generuje cenná data o změnách početnosti místních běžných druhů ptáků. Neochvějné úsilí tisíců dobrovolných sčítatelů, kteří každou hnízdní sezónu standardizovanou metodikou sčítají ptáky v terénu ve více než 30 zemích Evropy, tak má hluboký smysl a je ukázkovým příkladem, že i jednotlivci se může podílet na velkých změnách.

Díky těmto bohatým souborům dat použitým v naší studii budeme moci také sledovat a hodnotit pokroky při dosahování cílů nových opatření. Doufám, že až budeme tuto práci v příštích letech opakovat, uvidíme známky obnovy a budeme moci společně oslavovat.

www.birdlife.cz (RNDr. Alena Klvaňová, Ph.D.)

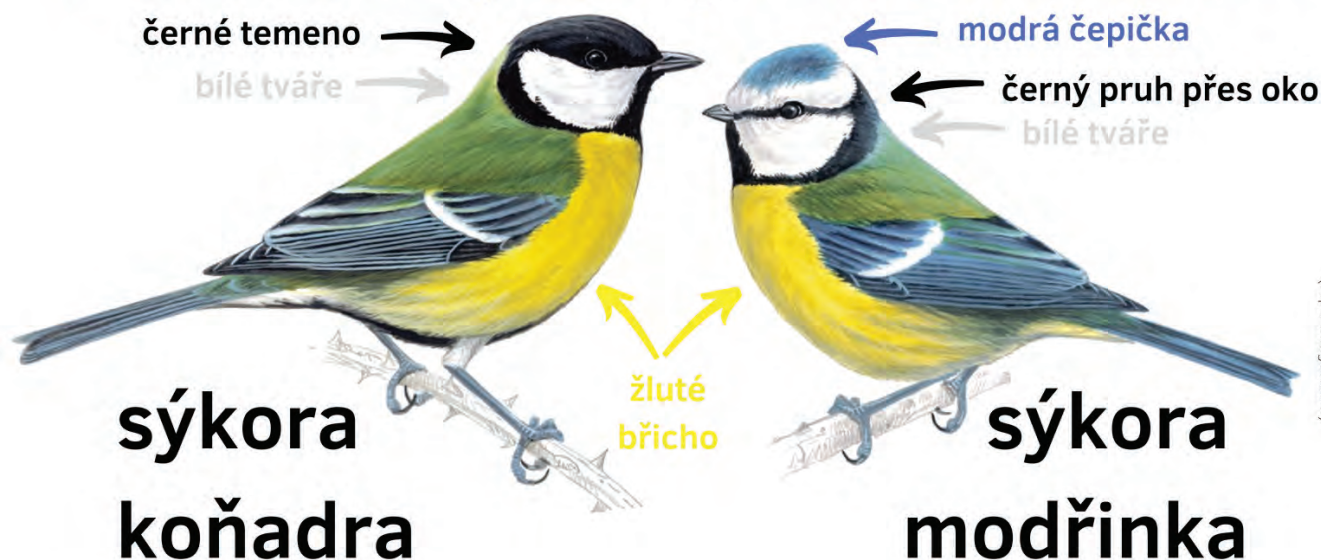
Kdo k vám přiletí na krmítko? Zapojte se do Ptačí hodinky

Už za měsíc budou lidé v celém Česku opět pozorovat ptačí krmítka. Česká společnost ornitologická o víkendu 7.–9. ledna 2022 organizuje čtvrtý ročník Ptačí hodinky – sčítání ptáků na krmítkách. Minulého ročníku se zúčastnilo přes 27 tisíc lidí, kteří pozorovali víc než půl milionu ptáků. Ornitologové pomocí dlouhodobého projektu ve spolupráci s veřejností zjistí, kteří ptáci u nás v zimě ubývají či přibývají. Sčítání se může zúčastnit úplně každý bez předchozích zkušeností. Navíc v teple domova. Už nyní se mohou lidé připravovat na Ptačí hodinku pomocí zábavných kvízů a pilovat své znalosti ptáků na stránce ptacihodinka.birdlife.cz, kde se zároveň lze přihlásit k odběru tipů a novinek.

Žluté břicho s černým pruhem, zelená záda a černá hlava s bílými tvářemi. Sýkoru koňadru viděli účastníci všech tří ročníků Ptačí hodinky ze všech ptáků nejčastěji. „Navštívila 85 % krmítek a mezi ostatními druhy neměla konkurenci. Druhá nejčastější – sýkora modřinka – se ukázala na 65 % pozorovaných krmítek. Na to, zda koňadra udrží pomyslné žezlo, si budeme muset ještě počkat, už nyní je ale vhodné upravit zahradu a okolí našeho domu, abychom při lednovém sčítání měli na krmítku opravdu živo,“ říká Alena Jechumtál Skálová, koordinátorka Ptačí hodinky z České společnosti ornitologické.

S příkrmováním ornitologové doporučují začít, když teploty klesnou k bodu mrazu. „Mezitím můžeme na zahradě udělat malý ptačí ráj. Staré dřevo a větve naskládejte na hromádku. Úkryt v ní může najít strážník, červenka nebo i hejno vrabců. Spadané listy shrabejte ke kmeni stromu, a nechte ladem. Ve vrstvě listů si najdou ptáci mnoho dobrot, ať už spadlé ovoce, nebo larvy a brouky. Semenožravé ptáky pohostíte, když necháte stonky trvalek nezastřižené. Semínka jsou zpravidla takřka neviditelná, ale ptáci je pojídají po celou zimu,“ vysvětluje Dita Hořáková z České společnosti ornitologické.

Poznáte ptáky na krmítku?

Mike Langman
(rspb-images.com)

Ptačí hodinka

7.–9. ledna

ptacihodinka.cz

ČSO

Partneři:

PROBIO

plastia

Zelená domácnost

Zahrada

Venkov & styl

Jakmile teploty klesnou pod nulu, můžeme vyvěsit krmítko a začít s příkrmováním. „Krmítko musí být alespoň 1,5 m nad zemí, ideálně na závětrném a nerušeném místě. Dbáme na pravidelné čištění a odstraňování trusu a zbytků potravy. V krmítku můžeme ptákům nabídnout slunečnici, vlašské ořechy, oves, proso, pšenici a další obiloviny či luštěniny. Kosy a drozdy potěší pár jablek či jeřabin, strakapoudy, brhlíky a sýkory tuková směs,“ sděluje Hořáková.

K určování a poznávání ptáků na krmítku pomohou videa a materiály na stránce Ptačí hodinky. „Letošní novinkou jsou kvízy, pomocí kterých lze procvičit a zdokonalit určování ptáků. Lidé si mohou vybrat z více různých kvízů. Od těch pro úplné začátečníky s pěti nejčastějšími druhy na krmítku až po kvízy pro pokročilé,“ říká Jechumtál Skálová.

Díky spolupráci s velkým množstvím dobrovolníků ornitologové během několika let zjistí, kteří ptáci u nás v zimě ubývají či přibývají. „V minulém ročníku byl skokanem roku čížek lesní, který se vyhoupl ze čtyřicátého místa na deváté – lidé ho pozorovali na pětikrát větším množství krmítek. Více jsme zaznamenali také kosů. Objevili se na

57 % krmítek, což je meziročně o 7 procentních bodů víc. Bude zajímavé sledovat, jak se situace vyvine v dalším ročníku. Každopádně na příkladu čížků i kosů vidíme, proč je důležité sčítat několik let po sobě – jen tak zjistíme, jestli se jedná o krátkodobé výkyvy nebo skutečně dochází k dlouhodobým změnám,“ vysvětluje Jechumtál Skálová.

Už nyní je možné přihlásit se k odběru novinek na stránce ptacihodinka.birdlife.cz, kde lidé zároveň najdou např.

- informace ke sčítání,
- materiály k určování ptáků,
- výsledky minulých ročníků,
- možnost podělit se o své fotografie vložením do veřejné galerie.

Ptačí hodinka začíná v pátek 7. ledna a končí v neděli 9. ledna 2022. Účastníci sčítají ptáky na krmítku podle dané metodiky vždy jednu hodinu podle vlastního výběru. Pro každý ptačí druh píšeme vždy nejvyšší počet jedinců pozorovaných najednou. Pro vkládání pozorování slouží web ptacihodinka.birdlife.cz.

www.birdlife.cz

Kam s olejem po smažení (nejen) štědrovečerního kapra?

I letošní Vánoce budou vonět smaženými kapry, řízkami a jinými vánočními dobrotami. Díky tomu každá domácnost vyprodukuje nemalé množství přepáleného oleje, a pak nastává problém, kam s takovým olejem.

Nejen olej, ale i další nevhodné předměty do odpadních vod nepatří. Jejich odstranění zvyšuje náklady městským kanalizacím, ale způsobují časté problémy a navíc zatěžují životní prostředí. Blížící se svátky jsou pak v tomto ohledu jedním z rizikových období. Mnohé domácnosti vylévají olej po smažení přímo do toaletní mísy. Takový olej, byť i zředěný saponátem má za následky, že odpadní potrubí rychleji koroduje a dále narušuje mechanický proces čištění odpadních vod. Tukové částice se při ochlazení shlukují, srážejí a nabalují na sebe další odpad. V potrubí vzniká odolná ucpávka, která ho může zneprůchodnit. Hroudy tuku v kanalizačních stokách také poškozují a ucpávají čerpadla. Tuk se nalepuje na stěny stokových potrubí, nastává chemická reakce a vzniklé kyseliny urychlují korozi.

Speciální kontejnery

Nejekologičtější variantou je slévat fritovací olej do uzavíratelných lahví, nejlépe plastových, skleněné nejsou vhodné, a odnést do speciálních nádob umístěných v Mostě na 30 kontejnerových stání (včetně městských částí Rudolice, Vtelno, Čepirohy, Souš).

S kompostem opatrně

Pokud vlastníte zahradu nebo jste zahrádkáři, můžete kuchyňský olej využít pro svůj kompost. S jeho množstvím buďte ovšem opatrní a nelijte do kompostu litry fritovacího oleje, aby nedocházelo ke kontaminaci půdy či spodních vod olejenatými látkami. Nejlepším řešením je nechat olej nasáknout do nějakého přírodního sorbentu (piliny, kartonový papír, ubrousky aj.) a potom kompostovat. Nasáklý olej se postupně rozloží a nedochází k uvolnění tekoucího oleje do prostředí.

Zodpovědnost se vyplatí

Chovat se zodpovědně je nejen prospěšné, ale vyhnete se také pokutám. V případě vypouštění odpadních vod do kanalizace v rozporu s kanalizačním řádem nebo smlouvou o odvádění odpadních vod dochází podle zákona o vodovodech a kanalizacích k neoprávněnému vypouštění odpadních vod do kanalizace a za tento přestupek může být uložena pokuta. Rovněž provozovatel kanalizace má právo přerušit odvádění odpadních vod odběrateli v případě, že se dopustí neoprávněného vypouštění, tedy vypouštění v rozporu s podmínkami stanovenými v kanalizačním řádu. V případě vypouštění látek, které nejsou odpadními vodami, se jedná o přestupek, za který může být uložena pokuta až do výše 100 resp. (fyzická osoba) nebo 200 tisíc Kč (právní osoba).

<https://www.mesto-most.cz>

<https://zelenenoviny.cz>

Vánoční ekoúklid

Naše babičky se při úklidu musely obejít bez chemie – ještě neexistovaly všechny ty moderní lahvičky s koktejlem toxických látek, které nám tak dokonale vyčistí povrchy a zlikvidují 99,99% bakterií, provoní domov konvalinkou, a zároveň tekutiny v nich obsažené mají naši oblíbenou fialovou barvu. Je na čase všechny staré triky a tipy znovuobjevit, a zkusit úklid bez chemie. Rozhlédněte se kolem: určitě máte v arzenálu tyto levné, a přitom účinné a ekologické čističe.

Pořádný úklid je předvánoční rutinou. Podle průzkumu s ním více než třetina lidí stráví kolem dvou týdnů. Vyplatí se při tom ale nezapomínat na přírodu. Uklízet můžete i úsporně a ekologicky. Zde několik sebraných rad. Kromě té, že uklidit můžete až po Vánocích...

Vánoční svátky jsou hlavně o rodinné pohodě, klidu, dobrém jídle a setkávání s blízkými. Zejména pro ženy ale znamenají také starosti s pečením cukroví, a hlavně předvánočním úklidem. Ten přitom dámy někdy prožívají opravdu intenzivně. Proč nám na tom tak záleží? Je to jednoduché:

Jedlá soda. Mnohostranný a účinný domácí pomocník. Odmašťuje, odstraňuje pachy, dezinfikuje.

Mouka. Absorbuje nečistoty a fleky.

Tea tree olej. Ničí plísňe a bakterie, má dezinfekční účinky.

Olivový olej. Leštění, péče o dřevo, ocel, kůže.

Pivo. Teplé pivo použijte pro leštění dřeva.

Bílý vinný ocet. Dezinfekce, odstranění pachu, váže tuky.

Kávová sedlina. Neutralizuje pachy.

Škrob. Leštění povrchu.

Sůl. Drhne, čistí, odstraňuje mastnotu.

Peroxid vodíku (kysličník). Dezinfekce, ničí mikroorganismy.

Korek. Leští a pohlcuje pachy.

Citrusy. Osvěžení, bělost, odstranění skvrn.

Cibule. Pro odstranění skvrn.

Staré ponožky a silonky. Leštění, proti usazení prachu.

chceme se před svými přáteli a příbuznými, kteří nás během svátků navštíví, předvést v tom nejlepším světle. Pro mnohé zkrátka čistý dům představuje jakýsi hmatatelný důkaz jejich schopnosti postarat se o rodinu, či udělat dojem na svoje a partnerovi rodiče.

Víme, že po elektrických pomocnících saháme většinou kvůli úspoře času. Ale i tak můžete elektrickou energii při úklidu ušetřit hned několika způsoby. Při praní bytového textilu počkejte, až nashromáždíte opravdu plnou pračku. Neperte několikrát - kromě elektřiny ušetříte i vodu. Vysavač použijte jen na ty největší plochy a menší koberečky zkuste pěkně postaru „vypráskat“ ručně. Pohyb a spalování osobního tuku je také to, co se počítá! Prach z výše položených povrchů setřete ručně, to je totiž rychlejší, než ekvilibristika s různými vysávacími hubicemi!

Z úklidových pomůcek upřednostněte ty, které můžete používat opakovaně. Pokud to není nutně potřeba, nepoužívejte jednorázové úklidové rukavice a papírové utěrky nahradte hadříky a houbičkami, které můžete vyprata používat opakovaně.

Na trhu je dnes dostupná celá řada ekologicky šetrných mycích prostředků, které můžete využít místo běžných saponátů a jiné úklidové chemie. Dobře posloužit ale mohou i podomácku vyrobené čističe. Tradičně se používá prostá voda s přídavkem octa, jedlé sody či citrónové šťávy, podle toho, jaký povrch chcete čistit. Do takto připravených „čistidel“ můžete kápnout i trochu esenciálního oleje, například tea-tree, levandulového nebo eukalyptového. Tyto oleje působí antibakteriálně, navíc vám domov hezky provoní. Předešlím na úpravu dřevěných povrchů se pak hodí také kokosový olej.

Jak vybrat správnou a bezpečnou (eko) hračku?

Nabídka hraček je opravdu veliká. Při výběru hračky, ale i psacích, kreslicích a modelovacích potřeb bychom měli přihlížet jednak k možnému ohrožení dětí vlivem škodlivých látek, které mohou být v materiálech obsaženy, ale také zátěží životního prostředí, která vznikla při výrobě a následné likvidaci použitých materiálů.

Určitě všichni vnímáme hračky jako důležitou součást dětského světa. Přinášejí podněty pro smyslový, rozumový a citový vývoj dětí, rozvíjejí jejich fantazii a kreativní myšlení. Dítě se hrou učí a současně vytváří svoji osobnost. Hračky existují již po tisíce let. Panenky, zvířátka, vojáčky a miniaturní nástroje dospělých jsou nacházeny v archeologických vykopávkách od nepaměti. Až do 19. století patřilo k základní surovině pro výrobu hraček dřevo. Postupem času přibývaly hračky z kovu, porcelánu atd. S vynálezem moderních syntetických materiálů po 2. světové válce, se ob-

jevily panenky a další hračky z umělých hmot. Přestože se trendy mění a každý rok přibývá nových a modernějších hraček, mnohé typy zůstávají a mohou se tak předávat z generace na generaci. To umožňuje skutečnost, že se fyzický a hlavně psychický vývoj dítěte (především předškolního věku) v průběhu generací nijak převratně nemění.

Hračky musí splňovat nejprísnejší bezpečnostní kritéria a odpovídat příslušným platným a účinným předpisům týkajícím se hraček.

Za hračku se podle legislativy považuje výrobek

navržený nebo určený ke hraní dětem mladším 14 let, včetně výrobku navrženého nebo určeného vedle hraní i k dalším účelům. Hračky mohou být uvedeny na trh pouze tehdy, pokud splňují základní požadavky na bezpečnost. Hračky ani chemické látky a směsi v nich obsažené nesmějí ohrozit bezpečnost ani zdraví uživatelů nebo třetích osob při používání určeným způsobem nebo způsobem předvídatelným s ohledem na obvyklé chování dětí, přičemž se berou v úvahu schopnosti uživatele a případně jeho dohledu, a to zejména v případě hraček určených pro děti mladší 36 měsíců nebo pro jiné přesně vymezené věkové skupiny. K hračce musí být připojeno nebo přiloženo upozornění.

Jak vybírat hračky?

Při výběru se snažte na hračku podívat očima svého dítěte. Hračky by měly být přiměřené věku dítěte a účelné. Opatrně při výběru moderních a automatických hraček. Vybírejte pouze kvalitní a bezpečné hračky. A nezapomeňte na představení nové hračky dítěti - dospělí by si měli najít čas a alespoň na začátku svým dětem vysvětlit, jak nová hračka funguje, co se s ní dá dělat, teprve potom může mít nejen zábavný ale také výchovný vliv. Především u těchto základních hraček platí, že pokud je dítěti věnována péče s předvedením různých možností tvorby, dokáže se dítě brzy účelně zabavit samo a aplikuje své poznatky v dalších podobných činnostech.

Výběrem správné hračky pomůžeme:

- učit dítě kontrolovat pohyby a tělesné části,
- dítěti pochopit, jak věci fungují,
- učit dítě, jak může ovládat věci ve svém okolí,
- rozvíjet fantazii dítěte,
- učit dítě ovládat svaly, koordinaci a sílu,
- učit dítě řešit jednoduché problémy,
- učit dítě, jak si může hrát samo.

Hračky označené štítkem EKO

V dobách dětství našich prarodičů se hračky vyráběly z přírodních materiálů, jako je například dřevo, sláma, bavlna nebo hlína. Dřevěné hračky jsou šetrnější k životnímu prostředí než hračky plastové. Dřevěné hračky jsou biologicky rozložitelné a lze je recyklovat a zároveň představují pro děti přímé spojení s přírodou. Hračky z přírodního dřeva jsou také lepší volbou pro miminka, protože kojenci často drží hračky v ústech. A dřevo je opravdu bezpečnější alternativou k plastu nebo kovu. Každý z nás ví, že když se dotýká dřeva, cítí ho hmatem a vnímá jeho vůni a člověk si připomíná oblíbenou hračku z dětství. Dřevěné hračky musí vydržet hodně. Hračky se štítkem EKO jsou ze dřeva z udržitelného lesního hospodářství, které jsou označeny příslušnou ekologickou značkou např. FSC® (Forest Stewardship Council) nebo jsou ze dřeva z místního českého lesa a dřevo není chemicky ošetřené, popř. jsou v případě kartonu z recyklovaného papíru a k tisku se používají barvy na přírodní rostlinné bázi.

Montessori

Díky své velmi silné estetické kvalitě děti doslova přitahují Montessori pomůcky. Jsou to takové „učebnice“, u kterých si dítě může vše vyzkoušet na vlastní kůži, může si daný koncept „osahat“. Edukativní hodnota každé pomůcky je velmi hluboká. Každá pomůcka izoluje jednu kvalitativní vlastnost, a tím usnadňuje dítěti její zvládnutí. Pomůcky seznamují děti s barvami, zvuky, hudbou, základy budoucí školní výuky jako je počítání, čtení a psaní, ale také se složitějšími věcmi, které často nechápou či neumí ani někteří dospělí. Marie Montessori (italská pedagožka, lékařka, filosofka a vědkyně) vycházela při vývoji své metody z vlastní rozsáhlé vědecké práce. Její výzkum byl zaměřen na schopnosti dětí učit se a získávat poznatky zcela přirozeně a bez většího úsilí.

Zjistila, že tyto schopnosti jsou přímo závislé na prostředí, které děti obklopuje. Rozhodla se tedy okolí upravit tak, aby dětská mysl a dětské smysly měly co největší množství zdrojů, ze kterých mohou čerpat vědomosti a smyslové poznatky. Nešlo přitom jen o upravování a vymýšlení vhodných pomůcek, ale také o přístup rodičů a vychovatelů k dítěti. Kvalita materiálu často přímo vybízí k tomu, aby se s pomůckou zacházelo jemně, opatrně, s úctou a zodpovědností. Materiál je konstruován tak, aby dítě samo poznalo, pokud udělá chybu. Dítě okamžitě zná výsledek, opravuje se samo. U složitějšího materiálu pak pomáhají získané zkušenosti a poznatky. Tím se učí analytickému myšlení a samostatnému řešení problémů.

Bezpečné hračky TEGU

I v Tegu nevidí rozdíl mezi učením a hraním. Jsou přesvědčeni, že když dítě zaměstná hrou svou mysl, je otevřeno všemu, aby absorbovalo novou a vzrušující zkušenost. Děti si tak neuvědomují, že se učí. V roce 2006 založili bratři, Chris a Will Haughey, svůj podnik v Hondurasu pod značkou TEGU. Cílem bylo vytvořit soběstačný projekt na podporu lidí žijící právě v Hondurasu. Původně se zaměřili na výrobu nábytku z krásného tvrdého dřeva, ale později se však přeorientovali na výrobu dřevěných hraček. Společně s designéry vytvořili originální dřevěné dílky, které lze různě skládat a vytvářet tak jedinečné a přitom jednoduché stavby. Je zde kladen velký důraz na ekologický přístup a zodpovědnost vůči svým zaměstnancům a životnímu prostředí. Vychází z principů fair trade,

kteří stojí na nevykořisťování a dobrých pracovních podmínkách zaměstnanců nadnárodních korporací.

I plastové výrobky pro děti jsou bezpečné a ekologické

Plastové hračky mohou obsahovat škodlivé látky, ale není plast jako plast! Např. batůžky Affenzahn od předního německého výrobce batohů Fond of bags. Batůžky jsou z 50 % vyrobené z recyklovaných PET lahví. V dnešní době jsou plasty všude kolem nás a jejich recyklace se stává řešením, jak snížit množství odpadu. Ergonomické batůžky Affenzahn jsou šetrné k životnímu prostředí, což dokazuje prestižní ocenění Bluesign®. Navíc jsou lehké, mají veselé barvy a zajímavý design. Pro výrobu většího batůžku je potřeba 6 PET lahví o obsahu 0,5 l a menšího batůžku 3 PET lahve o obsahu 0,5 l. Tento výrobní proces v porovnání s běžnými výrobními metodami snižuje produkci odpadních vod o 20 %, spotřebu energie o 50 %, emisi nebezpečných látek o 60 %.

Hračka hraje významnou roli v rozvoji psychických a motorických dovedností dítěte. Poslouchejme při výběru svůj vnitřní hlas a přemýšlejme nad tím, jaký vliv mohou mít některé látky na lidský organismus a životní prostředí. Raději vybírejme ekologicky a zdravotně nezávadné hry a hračky, které neohrožují ani děti, ani přírodu. My ovlivňujeme jeho pohled na svět, myslíme na to! (MH)

Krabice na vyhození? Desítky e-shopů chtějí použité obaly

Nakoupíte na internetu, přijde vám několik zásilek a najednou jste doma zavalení krabicemi a výplněmi? Tento „odpad“ znovu využívají e-shopy, kterým naopak obalové materiály chybí, zejména v době vánočních nákupů. Vznikla proto databáze obchodů, které vaše použité krabice uvítají.

V Česku funguje už téměř 50 tisíc internetových obchodů. Počet internetových nákupů stoupá průběžně a v posledních letech i vlivem takzvané pandemie... S tím však stoupá i ekologický dopad zásilek, který trápí stále více zákazníků a e-shopů. Řada obchodů proto odebírá už použité krabice a výplně, do kterých balí své další zásilky.

„Všechny obalové materiály jsou navrhované tak, aby vydržely opakovanou manipulaci. Proto je škoda s nimi zacházet jako s jednorázovým odpadem,” říká Monika Barešová ze spolku Trash Hero Czech republic, která odběrná místa doplňuje do aplikace www.KAMsNIM.cz. Mapa obsahuje už bezmála 150 obchodů a ozyvají se další, které se chtějí přidat.

Kdokoliv může po dohodě přinést do zapojeného e-shopu kartonové krabice, plastové nebo papírové výplně. Tím podpoří malé firmy, sníží množství vytvořeného odpadu nebo se vyhne přeplněným modrým kontejnerům. „Samotné e-shopy vítají ušetřené peníze za obalový materiál, který by jinak musely draze pořizovat. V očích ekologicky smýšlejících zákazníků tím navíc posilují svoji značku,” dodává Barešová.

Dejte vědět sousedům

[Vytiskněte si tenhle praktický letáček](#) a pověste ho na nástěnku vašeho domu. Sousedům vysvětlí, proč je nejbližší kontejner na papír „přežranej” a jak mu trochu pomoci, aby nenabral vánoční kila.

Vánoční dárky bez stresu a šetrně k planetě?

Není žádným tajemstvím, že Vánoce si na svátky klidu a míru pouze hrají. To, co jim předchází, je totiž tomuto označení zpravidla na hony vzdálené. Letos se to ale může změnit! Chcete-li tentokrát prožít předvánoční období bez zbytečného stresu, obdarujte své blízké produkty z unikátního společensky odpovědného e-shopu Nakup na Dobro, kde najdete nepřeberné množství udržitelných dárek pro celou rodinu. Svým Nákupem na Dobro navíc můžete pomoci vysadit strom nebo podpořit ty, kteří nemají to štěstí slavit Vánoce v teple domova.

Nakup na Dobro je zcela unikátní společensky odpovědný e-shop s udržitelnými produkty a dárky. Na jednom místě přináší ty nejlepší dárky, které jsou originální a dávají smysl. Vše na Nakup na Dobro totiž zákazníci pořídí pro dobro svoje, planety a od stovky lokálních výrobců, sociálních podniků, chráněných dílen a dobročinných projektů řady neziskových organizací.

Co si na e-shopu můžete pořídít?

Vánoční přání, které si obdarovaný vypěstuje sám. Přání je totiž plné semínek divokých květů, které milují i včely. Tímto vánočním přáním potěšíte nejen obdarovaného. Radost budou mít i čmeláci, včely a motýli. Z přání totiž vykvete pestrá směs květů, které tito mrňousci zbožňují. Přání má dvě strany, takže nechybí místo pro váš osobní vzkaz. Součástí přání je i pěkná obálka z recyklovaného papíru.

Ponožky by neměly chybět žádnému fanouškovi barevných a veselých ponožek. Jejich nákupem navíc podpoříte sbírku Pomozte dětem, charitativní projekt Nadace rozvoje občanské společnosti a České televize. Projekt pomáhá ohroženým a znevýhodněným dětem.

A co třeba dárkové balení sirupů edice Merry Christmas? Cesta tří králů (máta, kardamom, skořice, muškátový oříšek, badyán, hřebíček, šťáva z čerstvého zázvoru) a Ježíškův sen (šípek s jablkem). Sirupy vyrobil sociální podnik, který vytváří prostor, ve kterém mají lidé s různým zdravotním hendikepem příležitost plnohodnotně se zapojit do života po boku těch zdravých.

Už jste někdy přemýšleli, jak pomoci vaší zahrádce od škůdců úrody bez chemikálií? Odpověď je snadná. Sestavte si sami hmyzí domeček – vaše zahrádka vám poděkuje! Stavebnice obsahuje prkýnka s předvrtanými otvory, vruty a pletivo. Domeček předpřipravila integrační dílna, která vytváří pracovní příležitosti pro lidi s duševním onemocněním, a sice ze zbytkových odřezků dřeva, které by se jinak stalo odpadem.

Darujte na Vánoce slepici. Myslíme to vážně. Vrtá vám hlavou, proč? Protože jedna slepice, rovná se tři přání. Zní to jako pohádka, jenže tenhle příběh se opravdu stal. Jistá africká rodina dostala na první pohled úplně obyčejnou slepici. Jedné mámě se ale díky ní záhy splnilo přání pořádně nakrmit své děti, které měly kromě jídla radost i z toho, že konečně mají zvíře, o které se mohou starat. A když časem přibyl kohout a hejno se rozrostlo, přání se splnilo i otci, který vždycky chtěl být obchodníkem a díky vejcům se jím mohl konečně stát. Na začátku byla zdánlivě obyčejná slepice, z níž měla nakonec radost celá rodina.

<https://www.banger.cz>

Jak správně vytrídit šatník

Vánoce se blíží, ráno se pořádně ochlazuje. Vytahujeme ze skříní svetry, kabáty a čepice. Šatník není nafukovací a výměna oblečení na podzim je vhodnou příležitostí, jak jej protřídit.

Jak správně postupovat a co s věcmi, které už nosit nebudete?

1. Vytvořte si správnou pracovní atmosféru

Vidina hory prádla k vyzkoušení vás během náročného dne moc nenadchne. Zvolte pro práci raději víkendové odpoledne nebo klidnější večer, pusťte si pěkný film nebo příjemnou hudbu a úklid oblečení vám půjde rychleji.

2. Vypadají vaše oblíbené kousky stále dobře?

Neradi se loučíme s oblíbenými tričkami nebo kalhotami. Pokud ale ztratí původní barvu nebo tvar anebo jsou plné žmolků, je na čase se s nimi rozloučit.

3. Nevyšlo oblečení z módy?

Pokud schováváte kousky jen pro zvláštní příležitosti, třeba společenské kostýmky či kalhoty, často přežívají v šatníku dlouhé roky. Vypadají stále dobře a je vám líto je vyhodit. Jednou za čas si přiznejte, že šaty moderní před 10 lety nejsou módní teď, a zbytečně je neskladujte.

4. Oblečení, které jste déle než rok nenosili

Dejte ho nekompromisně pryč, zabírá vám cenné místo ve skříní. Opravdu ho nosit nebudete.

5. Vše vyzkoušet!

Všechno oblečení, které prošlo sítím vašeho kritického oka, pořádně vyzkoušejte. Kusy, které vám nesedí, vytrídte. Opravdu rychle nezhubnete a oblečení ve špatné velikosti vám pouze zabere prostor v šatníku.

6. Vytríděné věci roztrídte

Věci k vyhození - seprané, zažmolkované a vytaňané oblečení vyhodte. Ideálně je odveďte do místního sběrného dvora, který (snad) zajistí recyklaci.

Věci, které ještě můžou posloužit - oblečení, které je v pořádku, můžete buď prodat na online bazarech, vyměnit na SWAPech, nebo je můžete darovat na charitní účely. V Brně a okolí třeba v rámci adventního kalendáře naruby.

Charitní Bazar Baltazar uvítá v průběhu roku darované oblečení, které můžete uložit ve sběrných kontejnerech na textil. Mapu charitních kontejnerů naleznete na www.KAMsNIM.cz. Oblečení lze věnovat i lokální charitě.

<https://www.enviweb.cz>

EKOLOGICKÉ CENTRUM MOST

nabízí výukové programy

objednávejte na www.ecmost.cz

Jsme tu pro vás již 21 let

www.ecmost.cz